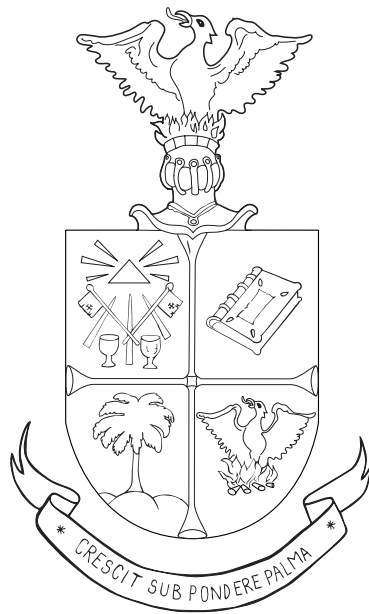

Glossa Iuridica

XIII. évfolyam, 3-4. szám

Budapest, 2026

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter,
Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien,
Stipta István, Szabó Imre, Szabó Zsolt, Szalma József, Szuchy Róbert,
Tamás András, Tóth András, Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila,
Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Köbel Szilvia, Nagy Péter, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Arató Balázs, Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

ISSN 2064-6887

*A teljes lapszám a Károli Gáspár Református Egyetem Kooperatív Doktori
Programja (KDP) keretében, a Kulturális és Innovációs Minisztérium
támogatásával készült*

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

www.patrocinium.hu

A JOG DOGMATIKAI VAGY EMPIRIKUS MEGKÖZELÍTÉSE

SAKFOYÓIRATBAN MEGJELENVE

HORVÁTH M. TAMÁS
egyetemi tanár (DE ÁJK)

Absztrakt

A különböző jogtudományi megközelítések eltérő követelményeket eredményeznek a szakfolyóiratokban való publikálás tekintetében. A dogmatikai és a társadalomtudományi szemléletű elemzéseknek élesen eltérők az érvelési sajátosságai, a szerkezeti kötöttségeik és az idézési rendszereik. Lehet-e, legyen-e ebben egység, és ha nem, akkor melyik javára tegyünk engedményeket? Az írás arra a következtetésre jut, hogy a jog társadalomtudományi értelmezését mindenképpen a jogtudomány részének célszerű tekinteni. Bizonyos elemeivel, amilyen az állításból határozott feltevés megfogalmazása és annak bizonyítási kísérlete, ugyanakkor célszerű lehet a kifejezetten dogmatikai szemléletű munkákkal szembeni elvárásokat is kiegészíteni, mivel azok veszteség nélkül erősíthetik a kifejtés megértését, szélesebb szakmai közönség részére történő eljuttatását.

Kulcsszavak: empirikus jogtudomány, a jog dogmatikai szemlélete, társadalomtudományi kutatási módszerek, okság szerepe

DOGMATIC OR EMPIRICAL APPROACH OF LAW:
DIFFERENT CRITERIA OF PUBLISHING

Abstract

The consequences of different approaches to jurisprudence differ in terms of the requirements for publication in professional journals. Dogmatic and social science analyses differ sharply in their argumentation, structural constraints, and citation systems. Can there be unity in this, and if not, which approach should we favour? The article concludes that the social science interpretation of law should definitely be considered part of legal science. With certain elements, such as the formulation of a definite hypothesis from a statement and the attempt to prove it, it

may also be advisable to supplement the expectations of works with an explicitly dogmatic approach, as they can strengthen the understanding of the explanation and its dissemination to a wider professional audience without any loss.

Keywords: empirical jurisprudence, dogmatic approach to law, social science research methods, role of causality

1. Témafelvetés

Jelen írás célja a különböző jogtudományi megközelítések következményeinek áttekintése a szakfolyóiratban való publikálás követelményeire nézve. Feltevésünk az, hogy a típusosan eltérő módszertanok más-más megjelenítést igényelnek. A téma a jogi folyóiratok főszerkesztőinek és tulajdonosainak találkozója kapcsán merült fel. A kifejtés módszereként így az ún. résztvevő megfigyelés jelölhető meg, figyelemmel a gyakorló szerkesztési tapasztalatokra.

2. Egy példa

Vegyünk egy példát az azonos tárgynak a különböző felfogású kifejtésére! Legyen ez a téma az Európai Unió Bíróságának (EUB) előzetes döntéshozatali eljárása. Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) 267. cikke a szóban forgó eljárást úgy szabályozza, hogy az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

- a) az uniós alapszerződések értelmezése;
- b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése.

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az EUB-t, hogy hozzon ebben e kérdésben döntést. Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Jogdogmatikai megközelítésben jellemzően a következő témákat kell vizsgálni az előbbi tényállást illetően: milyen tárgykörben lehet az EUB-

hez fordulni; milyen terjedelmű ez a lehetőség, mennyiben korlátozott. Ki (milyen szerv) fordulhat az EUB-hez és milyen tartalmú felhatalmazás alapján, továbbá e jognak milyen garanciái vannak. Ha ez kötelezettség egyben, kit (milyen szervet), milyen mértékben és mennyiben terhel; mi a kérdés kezelésére nézve az EUB mozgástere, illetve a válasz kapcsán az EUB döntéseinek joghatása.

A kontextuális megközelítés már kitér¹ a formális jogon és annak értelmezésén² túli kérdésekre, így többek között az előzetes döntéshozatal iránti kezdeményezések tagállamon belüli gyakoriságára, azon belül időbeli alakulására, tárgykör szerinti megoszlására, a jogosultságot gyakorló bíróságok szintjei közötti eltérésekre. Tágabb horizontú ugyancsak az a kérdés, hogy milyen eljárási viszonyokat fejez ki a tagállami bíróságokkal megvalósított párbeszéd az előterjesztés elbírálásának folyamatában. Az eljárás tapasztalatain alapul az a továbbgondolási irány, amely a tagállami bíró jogi álláspontjának kifejezési hajlandóságát firtatja. Hasonlóképpen az EUB-vel szemben is fölmerül a válasz érdemlegességének kérdése, mégpedig szándéktól függő, és attól elvonatkoztatott formában is. Fölvetődik az esetjogra hivatkozás vizsgálata mindkét eljárásbeli fél részéről akként, hogy az az érdemi válasz helyettesítésére irányul-e. Leíró elemzés tárgya az előzetes döntéshozatali eljárás mint a bírósági hierarchia különböző szintjei közötti pozícióharc.

Az utóbbihoz könnyen viszonyíthat, és a kontextusos megközelítésen már túlmutat az elemzett jog társadalomtudományi szemlélete. Ekkor a nemzeti bíróságok, illetve azok szintjei előzetes döntéshozatali eljárás iránti kezdeményezéseinek megoszlása az empirikus vizsgálat tárgya; nem egyszerűen eseti hivatkozások, és nem is pusztán leíró statisztikai adatok alapján, hanem a viszony alakulását illetően valamilyen oksági összefüggést feltételezve. Ilyen lehet a felsőbíróságok szerepének túlsúlyosságát az igazságszolgáltatási rendszer centralizált voltát feltételezve³ magyarázni.

1 VÁRNAY Ernő: *Előzetes döntéshozatali eljárás - magyar tapasztalatok*. In: OSZTOVITS András – PAPP Mónika – VARJU Márton – VÁRNAY Ernő (szerk.): *Húsz év – húsz elvi jelentőségű határozat. A magyar bíróságok által az Európai Unió Bírósága előtt kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások*. Budapest, HUN-REN TK Jogtudományi Intézet – ORAC Kiadó, 2025.

2 Az előbbiekben a példa tematikájára való rövid utaláskor ugyancsak Várnay Ernő egy megközelítési gyakorlatát vettük alapul az ELTE TK Jogtudományi Intézet 2026. február 19-i vitája alapján.

3 PAVONE, Tommaso – KELEMEN, R. Daniel: *The Evolving Judicial Politics of European Integration: The European Court of Justice and national courts revisited*. *European Law Journal*, 2019, 25 (4), 1–22.

Az állításnak nem egyszerűen indokát, hanem tételes bizonyítását vagy annak hasonló alapon való elvetését szolgálja ekkor az elemzés. Ehhez olyan koncepcionális megközelítésre van szükség, amely megfelelő megalapozottság mellett lehetővé teszi releváns, azonosítható és mérhető indikátorok meghatározását. Példánkban ilyen indikátor a különböző bírósági szinteken az EUB-ra való hivatkozások, valamint az előzetes döntéshozatali kezdeményezések száma. Az indikátorok alkalmazása nem pusztán a jelenség leírását szolgálja, hanem a bizonyítandó állítás tesztelését is.

3. A jog társadalomtudományi megközelítéséről

A gyakorlatban használt dogmatikai⁴ megközelítéssel élesen, a kontextuális szemlélettel pedig valamivel kevésbé, de mindegyikkel szemben áll a jog társadalomtudományi felfogása, különösen akkor, amikor az ilyen irányú kutatások alapvető módszertani követelményeit⁵ is figyelembe veszik.

Már a normativitás részleges meghaladásának tekinthető, ha a vizsgálat társadalmi és gazdasági összefüggésekre is kiterjed. Ez a jogpozitivizmushoz képest kétségtől többet jelent, hiszen nem pusztán leíró jellegű megközelítésről van szó. E szemléletet ugyanakkor gyakran a természetjoggal állítják szembe, ám ez inkább értékalapú különbségtétel; a formáljogias normativitáshoz képest a jelen összefüggésben nem jelent érdemi eltérést. A tágabb összefüggések figyelembevételére már abban is megnyilvánul, ha a jogi hatások kiterjedését számbavétel és értékelés tárgyává teszik.

A társadalomtudományi megközelítés azonban ennél több, illetve kompaktabb; lényege egy tapasztalati oksági viszony. A 'tapasztalati' jelző itt azt jelenti, hogy a vizsgálat nem normatív tételezésre, hanem a jelenség bizonyító erejű tényeire épül. Az ilyen vizsgálat a klasszikus jogász érveléstől élesen különbözik, mert nem formális logikai, illetve nem ismeretelméleti természetű.

Az okságot illetően jól megragadható a különbség a jogi jelenség kiterjedésére kitérő kontextuális szemlélethez képest. A jelenség leírásán túl

4 A dogmatikai majd doktrinális fogalmakat a jogász gyakorlat hétköznapi és nem jogelméleti értelmezésében használja az írás. Vö. egyebek között Bódi Máttyás: *A jogtudomány módszertani karaktere és a dogmatikai tudomány eszméje*. In: BÓDIG Máttyás – ZŐDI Zolt (szerk.): *A jogtudomány helye szerepe és használata; tudománymódszertani és tudományelméleti írások*. Budapest, MTA TK Jogtudományi Intézet - Opten Informatikai Kft., 2016, 86–109. című tanulmányával!

5 Lásd: BABBIE, Earl: *The Practice of Social Research*. 15th ed. Belmont, Wadsworth, 2020.

ugyanis magyarázó összefüggés tételezése is szükséges, ami a következő bizonyítási eljárás keretét megadja. Példánkban a különböző bírósági szinteken az EUB-ra hivatkozások, illetve az előzetes döntéshozatali kezdeményezések száma az összes érdemi döntések számához képest jellemző lehet a felsőbbbíróságok pozíciójának kifejezésére, azaz minél nagyobb ezen arányszám más szintekhez képest, annál inkább tekinthető a bírósági rendszer például 'centralizáltnak.'

Szoktak éppen ezért empirikus jogtudományokat⁶ említeni, utalva arra, hogy valamilyen módszerrel a jog társadalmi hatásainak egyik vagy másik dimenzióját igyekeznek az ilyen kutatások megragadni. Valójában azonban az oksági összefüggés felállítása, illetve a tapasztalati módszer alkalmazása – bár konzekvensen egymáshoz kapcsolódik – de végtére is két külön követelmény.

A tételezett összefüggés elvileg önmagában is magyarázható, külön kvantifikálás nélkül is. Magából a leírásból is levonható ilyen következtetés kellő elméleti magalapozás után. Ez esetben is szükséges azonban a jelenségre és következtetésére formális hipotézis megfogalmazása. A bizonyítás ekkor sem marad a formális logikán belül, hanem túllép azon, sőt, az egyszerű kontextualitáson is. Példánkban a rendes bírósági szintek aktivitásának keretek között tartása, esetleg terelése vagy netán regulázása tartalmilag is fölmerül, például akkor, ha az alkotmánybíróságok gyakorlatára is figyelemmel vagyunk, ahol a téma, a bírói szabadság döntések, indokolások tárgya is. Ennyiben tehát tartalmi érveléssel is kibontható a vizsgált jelenség.

A hipotetikus állítás bizonyítására tett kísérlet további többlete azonban valamelyik empirikus társadalomtudományi módszer kifejezett alkalmazása. Ez esetben lehetségessé válik a tesztelés mennyiségi vagy minőségi mutatókon keresztül, továbbá a felállított összefüggések tételes levezetése és ezáltal igazolása. A társadalomtudományi megközelítésű jogtudományi módszer alkalmazása ekképpen lesz teljes, azáltal tehát, hogy jelenségek jogi vonásainak és azok külső hatásainak számbavételére, észlelésére, mérésére kerül sor, amelyeket összefüggések felállítására és azok értelmezésére, magyarázatára használnak fel.

Megkülönböztethető ez a szokásos jogszociológiától, amelyik jellemzően jogi jelenségeket vizsgál, csak 'másképpen', nem a normák és szokásos jogeseti indokolások révén. A társadalomtudományi megközelítés alapja átfogóbb, vele összefüggésben lesz a jelenség jogi vonása meghatároz-

6 JAKAB András – SEBŐK Miklós: *Empirikus jogi kutatások*. Budapest, Osiris, 2020.

va. Példánkban az általánosabb téma az európai integráció értékeinek érvényesülése, míg a kontextuális megközelítés megmarad az alkotmányos bírói intézmények közötti ún. párbeszéd keretei között, a pusztán jogdogmatikai érvelés pedig a bíróságok szabadáságfokának normatív keretei tételezésénél.

Ugyancsak elhatárolást kell tenni ahhoz képest, amikor a tágabb horizontú megközelítést jogi relációjú interdiszciplinaritásnak⁷ veszik. Gyakran felmerül a kérdés a jog szociológiai, a jog politológiai vagy kifejezetten jogpolitikai, szakpolitikai, netán igazgatástudományi vagy szociálpszichológiai kapcsolatai oldaláról. Az előbbieken azonban az ilyen többoldalúságnál vagy több lábon álló érvelésnél többről van szó: nem pusztán sokoldalúságról, hanem egyrészt a kifejtés másképpen való szervezéséről, másrészt nem normatív megközelítésű módszerek gyakorlati értelemben szabályszerű alkalmazásáról.

Bár az empirikus jogtudománynak számos irányzata van, melyek többé vagy kevésbé követik az általános társadalomtudományi módszertanok alapjait, nem mondható, hogy a sztenderd teljesen letisztult volna. Ami világos, az a hagyományos dogmatikai szemlélettől való eltérés. Kérdés a továbbiakban, hogy a meghatározható sajátosságok immár összeférnek-e a normatív logikájú kifejtés követelményeivel, jelesül a szokásos, a jogalkotás tekintetében *de lege lata* – *de lege ferenda* szemléletével, a joggyakorlatot illetően pedig a döntés és érvelés rekonstruálása, majd alátámasztása vagy kritikája logikájával.

4. Az egyes megközelítések sajátos kifejtési módja

A jogdogmatikai tanulmányok szerkezetére jellemző a jogszabályi, illetve az ítéleti, határozati tényállás rekonstrukciója, illetve az indokolások értelmezése. Követi ezt a jogalkotói akarat, továbbá a jogalkalmazói döntés lényegének (*ratio decidendi*) meghatározása. Majd ezt a képet egészíti ki a szabályozás, illetve az érvelés kritikája – feltételezve, hogy nem pusztán deskriptív bemutatásról van szó. Végül a norma vagy eset jelentőségére való rámutatás formájában fejeződik ki a kritika következménye.

Az ilyen klasszikus jogi tanulmány közege egy tételezett világ és annak normakörnyezete. Az írás által teremtett, meghatározott exkluzív univerzum lehet:

7 GESTEL, Rob van – MICKLITZ, Hans-Wolfgang: Why Methods Matter in European Legal Scholarship. *European Law Journal*, 2014, 20 (3), 292–316.

- jogszabály (tervezeti forma vagy jogforrás),
- jogeset (hatósági határozat vagy bírói döntés, ítélet)
- jogi érték (alapjog, természetjogi tétel).

A megállapítások alapjául a tételezések által lehatárolt kondicionális közegekre való alapos, folyamatos és pontos hivatkozások szolgálnak. Hasonlóan ahhoz, ahogy egy jogi tényállást kell elhelyezni és megkonstruálni a jogalkotás előkészítése során, illetve ahhoz, ahogy a jogalkalmazás során a hatáskörrel rendelkező a határozatot, a bíró pedig az előtte fekvő ügyben az ítéletet meghozza. A természetjogias megközelítés a filozófiai irányokhoz és azok kifejtéséhez is erősebben köthető.

A doktrinális tanulmányok hivatkozási rendszere ennek megfelelően a jogi vagy jogias tételeknek való folyamatos megfelelést közvetíti, igazolva szüntelenül, hogy az adott tételezések világán belül maradtunk. E hozzáállásnak ezért dokumentatív funkciója is van, és szerkesztésileg ennek a szemléletnek jellemzően a lábjegyzetelési idézeti forma felel meg. Ha ezt rávetítjük a szakirodalmi forrásokra, akkor ott is a lábjegyzetenkénti hivatkozások az állítások tételezett környezetnek való megfelelése kimutatását, visszakövethetőségét szolgálják.

A társadalomtudományos alapú közlemények szerkezetéként az ún. IMRAD-modellt szokták leggyakrabban megadni. A szerkezet négy fő részből áll:

- bevezetésből (*introduction*),
- módszertanból (*methods*),
- az eredmények (*results*) összegzéséből és a
- diszkusszióból (*discussion*).

E kifejtési struktúra egy természettudományos alapú felépítés, ami nem a tételezett világ ismeretelméleti megközelítését, hanem materiális alapon tapasztalati megismerést feltételez. Ilyen értelemben szoktak empirikus jogtudományról beszélni. E struktúra szerint biztosítható a kutatási kísérlet logikus felépítése, átláthatósága és ezáltal megismételhetősége.

A folyóiratbeli és szakkönyvi megjelenésre ebből a megkülönböztetésből gyakorlati következtetések adódnak. A szerkezeti elvárásokon túl az, hogy a hivatkozások szerepe nem egyszerűen a tételezéseknek való megfelelés dokumentálása, hanem inkább a más kapcsolódó forrásokra való utalás, a jellemző kapcsolódások mutatása. Formailag, szerkesztésileg ennek nem a lábjegyzetelés felel meg elsődlegesen, hanem a szövegtörzsön belüli

zárójeles hivatkozás. Ha szükséges, oldalszámokkal, de itt a mindenre kiterjedő aprólékosság jelentősége kisebb: a hivatkozás inkább további utalási kapcsolatokra, mintsem tételes dokumentálásra irányuló.

5. Vegyíthető-e a két rendszer?

Keverhető-e a doktrinális és az empirikus jogtudományos megközelítés? Természetesen igen. Összevegyíthetők-e a mindegyiküknek megfelelő kifejtési módok is? Aligha.

A kapcsolódásra példa a jog és gazdaság (*law and economy*) irányzata, amelyik a szabályozás ökonómiai hatásait, illetve a jogforrások eleve ilyen természetét állítja vizsgálódásai középpontjába, megtámogatva több közgazdasági elmélettel is.

Hasonló a helyzet az ágazatpolitikák kutatásával, amelyek a *public policy* körébe sorolhatók, és ahol a normák alkotása, hatásuk elemzése természetes módon kapcsolódik össze az adott szakterület (energetika, közoktatás, közösségi közlekedés, szociális szolgáltatások stb.) sajátos tudásanyagával. Jó példát mutatnak erre az Európai Unió politikáira irányuló vizsgálatok vagy a szociálpolitika területe, ahol a szociális, illetve a családi jog beépül a viszonyok komplex vizsgálati tárgyi körébe.

Külön kérdés a közigazgatástudomány helyzete a tudományágak és az alkalmazott módszerek összefüggése szempontjából. Az állam, illetve a közfeladat-ellátás más (közösségi, magán, nonprofit, egyházi) megoldásai különböző diszciplínák (jog, igazgatás, közgazdaság, közpénzügyek, statisztika, menedzsment stb.) tárgyai. A sajátosságaikhoz igazodó vizsgálati elemzési gyakorlatok szükségképpen összekapcsolódnak.

A kép azonban nem ennyire harmonikus. A gyümölcsözőnek ígérkező együttműködéshez az is kell, hogy hagyják ezt érvényesülni.

Az (állam)igazgatási jogi szemlélet dominanciáját például a többi kapcsolódó szakterület már régóta nehezen viseli el. A közigazgatás szigorú értelemben vett normatív jogi megközelítése elidegenítő hatású a többi érintett tudományág képviselőire nézve. Ez azt jelenti, hogy a tágabb profilú angol nyelvű folyóiratok, közlőhelyek társadalomtudományi követelményeihez lényegében igazodni kell.

Mindez a doktrinális és normatív kifejtés elkülönüléséhez vezetett a módszereket és a kifejtés közlőhelyeit illetően. A kockázat két értelemben is megáll. Egyrészt csak az minősül jogtudománynak, ami normatív vagy doktrinális. A nem ilyen megközelítés elveszti a jogi minősítést. Ellenkező

esetben akkor teljesen meg kellene felelni a társadalomtudományos követelményeknek, ami a jogelemzés elengedését kellene, hogy eredményezze. Így könnyen a 'senki földjére' kerülnek a jogra is kiterjedő komplexebb tudományos háttérrel operáló kutatások. Oda már nem tartoznak, ide nem nyerne bebecsátást a teljeskörű megfelelés hiányosságai miatt.

Valójában a jogi elemzési tudományos követelmények nyitottságával lehet észszerűen kezelni ezt az ellentmondást. A folyóiratok esetében azonban következetesség esetén ez a vagy-vagy kérdésévé válik. Egyszerre két tartalmi követelményrendszert, formális és empirikus okságra épülő logikát, hivatkozási protokollt megkövetelni aligha lehet. Márpedig a jog klasszikusan nem társadalomtudományos karaktere miatt ez a kettősség kiegyensúlyozott módon nem szüntethető meg.

6. Következtetés

A kompromisszum elsősorban a jog tudományos művelőinek érdeke. Való igaz ugyan, hogy a jogászai szakma szempontjából a normák érvényesüléséhez a doktrinális logika elengedhetetlen és egyben más szempontot kizáró is. Ha viszont a jogra a többi között egy társadalmi tényezőként tekintünk, akkor a tudományágak között interakciónak nagyobb a tere. Nem fölösleges ez a kiterjesztés, mert használhatóvá teszi a szakismeret jóval tágabb körben, mintsem csak a klasszikus jogászai professziók sorában. A tudományos megismerés más formáinak elismeréséhez jutunk így, ezen adott ágon belül.

A társadalomtudományi módszerekkel teljeskörűen élő kutatásoknak is ezért tanácsos helyet biztosítani a klasszikus megközelítések mellett, és azokat gyanakvás nélkül a jogtudomány, közigazgatástudomány részének tekinteni.

A jog társadalomtudományi értelmezésének bizonyos elemeivel továbbá mindenképpen célszerű a dogmatikai szemléletű munkákat is kiegészíteni, mivel azok veszteség nélkül erősíthetik a kifejtés megértését, szélesebb szakmai közönség részére való eljuttatását. Ilyen lehet az állítások tételes, formális logikán túli megfogalmazása és hozzájuk olyan feltételezések rendelése, amiknek a bizonyítását megkísérlik a megjelölt és valóban alkalmazott módszertan alkalmazásával.

A társadalomtudományi orientációjú jogi szaklapok számára ilyen típusú minimumkövetelmény mindenképpen érvényesíthetőnek tűnik. Kizárólagosságot ez aligha jelenthet, de az eligazodást segíti a szakmai tudományos és gyakorló jogászai közönség számára.